

Analiza zatruc alkoholem na podstawie przyjęć do Uniwersyteckiego Szpitala Dziecięcego w Krakowie w latach 2007-2012

Paulina Marek, *Przemysław J. Tomasik, Barbara Kościelniak, Krystyna Sztefko

Zakład Biochemii Klinicznej, Polsko-Amerykański Instytut Pediatrii, Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków

ANALYSIS OF ALCOHOLIC INTOXICATION BASED ON ADMISSIONS TO UNIVERSITY CHILDREN'S HOSPITAL IN CRACOW BETWEEN 2007-2012

Summary

Introduction. Alcoholism among children and adolescents seems to be a social problem.

Aim. The aim of this study was to analyze the alcohol intoxication in children and adolescents based on hospitalizations in the University Children's Hospital (USD) in Krakow.

Material and methods. In the years 2000-2012 due to alcohol abuse 234 patients were hospitalized in USD. Only in two cases of the youngest children poisoning was a result of mistaken consumption alcohol instead of non-alcoholic fluids.

Results. 58% of drunk children were in junior high school and high school (15-16 years), but there were also 11% of the younger children in the age of 10-14 years. Most intoxicated children (50) were hospitalized in 2010. In subsequent years, there was a slight decrease in the number of hospitalizations due to alcoholic abuse (2011 – 41 children, 2012 – 46 children), but this is accompanied by an increase in the percentage of drunk girls. In 2012, alcohol poisoned girls represented 52% of all admitted children because of alcohol intoxication. The highest concentration of alcohol in hospitalized patients was found in 16-year-old boy (4.08%) and 15-year-old girl 3.71%.

Conclusions. We conclude that adolescents and even children intentionally consume the alcohol, what results in severe alcoholic intoxication. An increasing number of girls consuming alcohol, which equals the number of boys is a severe social problem.

Key words: alcohol abuse, alcoholic intoxication, adolescents

WSTĘP

Problem nadużywania alkoholu jest od wielu lat jednym z najistotniejszych problemów społecznych w Polsce. Jego spożywanie było i jest nieodłącznym elementem polskiej obyczajowości, spotkań świątecznych i rodzinnych. Dlatego nie zaskakuje fakt, iż jest on najpopularniejszym środkiem psychoaktywnym, po który sięgają młodzi ludzie.

Dane z ogólnoeuropejskiego badania ankietowego z 2007 roku na temat spożywania alkoholu przez nastolatki (European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs – ESPAD) wskazują, że 73% chłopców i 70% dziewczynek spożywa alkohol (1). Średnie spożycie roczne w przeliczeniu na 100% alkohol wynosiło odpowiednio 97,5 i 51,6 ml rocznie (1).

CEL PRACY

W ciągu ostatniego dziesięciolecia nastąpił znaczny wzrost liczby dzieci rozpoczynających inicjację alkoholową (1), dlatego celem niniejszej pracy była analiza zjawiska zatrucia alkoholem u dzieci w oparciu o hospitalizacje nieletnich zatrutych alkoholem w latach 2007-2012 w Uniwersyteckim Szpitalu Dziecięcym (USD) w Krakowie.

MATERIAŁ I METODY

Analizie poddano historie choroby 234 dzieci (125 chłopców, 109 dziewcząt) przyjętych do Uniwersyteckiego Szpitala Dziecięcego w Krakowie w latach 2007-2012, u których potwierdzono zatrucie alkoholem etylowym. W kwerendzie brano pod uwagę: wiek pacjenta, płeć, stan świadomości przy przyjęciu, okoliczności spożycia (celowe, przypadkowe), okoliczności przyjęcia do szpitala oraz wyniki stężenia alkoholu etylowego we krwi. Pominięto dane personalne pozwalające w sposób bezpośredni na identyfikację pacjenta.

Stężenie alkoholu w surowicy krwi dzieci oznaczano metodą enzymatyczną (Vitros, Johnson & Johnson). Jako wynik ujemny przyjęto stężenie etanolu poniżej 2,2 mmol/l (poniżej 0,09‰).

Uzyskane dane poddano analizie statystycznej przy pomocy programu Microsoft Excel. Wyniki przedstawiono w sposób opisowy podstawowymi funkcjami statystycznymi, takimi jak: średnia arytmetyczna, mediana, wartości minimalne i maksymalne oraz odchylenie standardowe.

WYNIKI

Pacjenci przyjęci do szpitala w latach 2007-2012, u których stwierdzono podwyższone stężenie alkoholo-

lu we krwi, stanowili 0,17% wszystkich hospitalizacji. W 232 przypadkach (99,15%) zatrucie było efektem celowego spożycia alkoholu, natomiast tylko u dwojga dzieci (0,85%) zatrucie było przypadkowe.

W roku 2007 przyjęto tylko dziewięcioro dzieci zatrutych alkoholem, w tym 4 chłopców (44,44%) i 5 dziewcząt (55,56%). Od roku 2008 liczba nieletnich pacjentów z podwyższonym stężeniem alkoholu wahała się w granicach od 41 do 50, przy czym udział procentowy chłopców był wyższy w latach 2008-2011, a dziewcząt w latach 2007 i 2012 (tab. 1).

Średnia wieku pacjentów zatrutych alkoholem w poszczególnych latach była podobna, a dominującą grupą wśród przyjętych do szpitala były nastolatki powyżej 14 roku życia, które stanowiły aż 87% wszystkich zatrutych dzieci (ryc. 1). Najwyższe wartości stężenia alkoholu stwierdzono u 16-letniego chłopca (4,08‰) i u 15-letniej dziewczynki (3,71‰). Najczęściej stężenie alkoholu było w granicach 1,0-1,5‰ (46 pacjentów), 1,5-2,0‰ (70 pacjentów) i w zakresie > 2,0-2,5‰ (54 pacjentów) (ryc. 2).

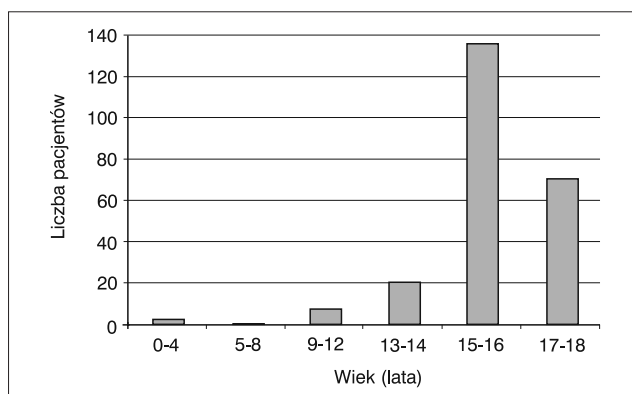
W chwili przyjęcia do szpitala ponad 70 dzieci było nieprzytomnych (31,2%). Odsetek ten w kolejnych latach wynosił 22,2% (2007), 38,3% (2008), 21,4% (2009), 36,0% (2010), 39,0% (2011) i 22,2% (2012). Dzieci, które trafiły do szpitala, znajdowane były w różnych miejscach: 71% zostało znalezionych poza domem (m.in. na ulicach, przystankach autobusowych, w par-

kach, galeriach handlowych, nad rzeką, na dyskotekach – w tym szkolnych). Kilka osób trafiło do szpitala po spożyciu alkoholu w trakcie wycieczki szkolnej. Natomiast 29% przypadków stanowili nieletni znajdowani w stanie zatrucia alkoholowego w domu, gdzie dochodziło do utraty przytomności, napadów agresji, a nawet prób samobójczych.

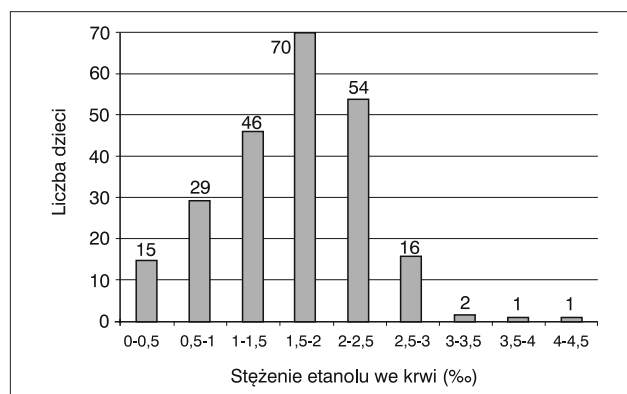
DYSKUSJA

Zjawisko spożywania alkoholu przez nieletnich jest coraz powszechniejszym problemem zaobserwowanym nie tylko w środowisku medycznym, ale także przez inne instytucje i jednostki krajowe, o czym świadczą liczne publikacje, badania i opracowania statystyczne (3). Analizując hospitalizacje w Uniwersyteckim Szpitalu Dziecięcym w Krakowie, od 2008 roku liczba hospitalizowanych dzieci z powodu upojenia alkoholowego utrzymuje się mniej więcej na stałym poziomie, co świadczy o utrwalaniu się tego niekorzystnego zjawiska. W ostatnich latach podobne badania były przeprowadzane w innych szpitalach dziecięcych w Polsce. Wyniki analiz są bardzo zbliżone do wyników uzyskanych w niniejszej pracy (4-7). Wskazuje to, że problem dotyczy nie tylko dzieci i młodzieży z Krakowa i okolic, lecz jest powszechny i obejmuje cały kraj.

Wyniki obecnych badań dowodzą, że po alkohol najczęściej sięgają nastolatki – dominuje młodzież w wieku gimnazjalnym, a więc w wieku 14-16 lat (58% hospita-

Ryc. 1. Liczba dzieci hospitalizowanych w Uniwersyteckim Szpitalu Dziecięcym w Krakowie z powodu zatrucia alkoholem w poszczególnych grupach wiekowych.

Ryc. 2. Liczba dzieci zatrutych alkoholem w zależności od stężenia etanolu we krwi przy przyjęciu do szpitala.

Tabela 1. Liczba dzieci hospitalizowanych w latach 2007-2012 w Uniwersyteckim Szpitalu Dziecięcym w Krakowie z powodu zatrucia alkoholem.

	Lata					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Liczba dzieci	9	47	42	50	41	45
Odsetek chłopców (%)	44	57	52	56	53	48
Maksymalne stężenie alkoholu (‰)	2,39	2,98	2,77	4,08	3,25	2,79
Średnie stężenie alkoholu ± SD (‰)	1,70 ± 0,5	1,73 ± 0,6	1,64 ± 0,6	1,74 ± 0,81	1,66 ± 0,7	1,52 ± 0,6

lizacji z powodu zatrucia alkoholem), ale odnotowano także 11% przypadków dzieci młodszych, 12- i 13-letnich.

Dzieci świadomie i dobrowolnie sięgają po alkohol. Wśród analizowanych przypadków zatruc podstawową przyczyną jest celowe spożycie alkoholu (99,15%). W innych szpitalach i ośrodkach prowadzących badania sytuacja jest bardzo zbliżona (4-7). Świadome spożywanie alkoholu przez nastolatki, prowadzące niejednokrotnie do ciężkich zatruc, jest nie tylko problemem polskim (8-13). Również dane zebrane w niniejszej pracy potwierdzają, że problem jest ogólnoeuropejski – świadczą o tym hospitalizacje w USD upitych dzieci z zagranicy, m.in. Francji, Włoch i Norwegii. W latach 2007-2012 odnotowano sześćdziesięć dzieci z zagranicy, co stanowiło 2,56% wszystkich hospitalizacji z powodu upojenia alkoholowego. Dzieci te przebywały w Polsce na wycieczkach lub wakacjach.

W większości przypadków dzieci trafiały do szpitala po spożyciu alkoholu z rówieśnikami lub starszymi kolegami w różnych okolicznościach, m.in. na imprezach w domach, na dyskotekach, ogniskach, festynach. Spośród pacjentów USD aż 11 dzieci (4,7%) było hospitalizowanych w wyniku zatrucia alkoholem podczas wycieczek szkolnych, zielonych szkół, jedno z nich nadużyło alkoholu już w autobusie szkolnym w drodze na wycieczkę. Świadczy to o tym, że takie zachowania są powszechne. Mogą one wynikać z braku kontroli dorosłych na zachowanie nieletnich w czasie wyjazdów. Wielokrotnie alkohol był lekarstwem na kłopoty w szkole, w domu, z rówieśnikami, na zawody miłosne. Spośród analizowanych pacjentów kilkoro skarżyło się na brak miłości i zainteresowania ze strony rodziców, rodzeństwa i było to powodem sięgnięcia przez nich po tę używkę. Spożywanie alkoholu było często związane z trudną sytuacją w domu, rozwodem rodziców czy ich wyjazdem za granicę, wychowywaniem dziecka przez jednego z rodziców lub przez babcię, ciocię. W wielu przypadkach zatrucie alkoholem było spowodowane patologią w rodzinie, przemocą i alkoholizmem jednego lub obojga rodziców, a także trudną sytuacją finansową, bezrobociem. Ośmioro pacjentów USD sięgnęło po alkohol, gdyż nie radziło sobie z własnymi chorobami, m.in. cukrzycą, padaczką, nowotworem. Zdarzały się też dzieci nadużywające alkohol i podejmujące próby samobójcze z powodu rozmaitych zaburzeń psychicznych; były to dzieci znajdujące się uprzednio pod opieką psychologiczno-psychiatryczną, a także w oddziałach pobytu dziennego.

Spośród analizowanych przypadków zatruc alkoholem niewielki odsetek (0,85%) stanowiły zatrucia przypadkowe, które dotyczyły najmłodszej kategorii wiekowej pacjentów: noworodka zatrutego z powodu spożywania alkoholu przez matkę przed porodem oraz 4-latkę, zatrutego alkoholem w wyniku pomyłki przy podawaniu dziecku napoju do popicia leku.

Analizując średnie stężenie alkoholu u upojonych dzieci, niepokoi fakt, że w większości przypadków były to ciężkie zatrucia, z toksycznym poziomem etanolu we krwi. Większość hospitalizowanych dzieci miała we krwi powyżej 1,5 promila alkoholu w chwili przyjęcia do szpi-

tala. Od 2010 roku korzystną tendencją jest obniżanie się maksymalnego stężenia alkoholu we krwi przyjętych do szpitala dzieci.

Niekorzystnym zjawiskiem jest liczba dziewczynek sięgających po alkohol. W latach 2007 oraz 2012 zaobserwowano nawet nieznaczny przewagę dziewczynek nad chłopcami przyjętych do szpitala z powodu zatrucia alkoholem. W pozostałych latach częstość hospitalizacji z powodu zatrucia alkoholowego u dziewcząt i chłopców jest porównywalna. Również wśród dzieci z najwyższymi zmierzonymi stężeniami alkoholu w surowicy, połowę stanowiły dziewczynki. Podobne niekorzystne trendy wzrostu liczby młodych dziewcząt spożywających alkohol wykazano w innych badaniach w Polsce (14, 15) oraz w krajach europejskich i w Stanach Zjednoczonych (16).

Wyniki badań przeprowadzonych w USD w Krakowie oraz inne przytoczone dane i statystyki są dowodem na to, że po alkohol etylowy sięga młodzież, a nawet dzieci przed okresem dojrzewania. Dzieci pijące alkohol przed 15 rokiem życia są czterokrotnie bardziej predysponowane do uzależnienia jako osoby dorosłe (5). Sięganie po alkohol w takim wieku sprzyja również sięganiu po inne substancje psychoaktywne – w grupie 12-13-latków hospitalizowanych w USD 3 osoby oprócz spożycia alkoholu były pod wpływem innych substancji, takich jak THC, amfetamina, ecstasy. Upijanie się młodych osób oprócz objawów związanych z zatruciem – takich jak wymioty, bóle głowy, biegunka, zaburzenie pamięci i zdolności poznawczych – generuje dodatkowe problemy, takie jak trudności w nauce, skłonność do bójek, przemoc, incydenty kryminalne, przygodne kontakty seksualne, problemy rodzinne i społeczne, wypadki prowadzące do urazów, a nawet zgonów (5).

WNIOSKI

Niekorzystnym zjawiskiem społecznym jest zwiększający się odsetek dziewcząt zatrutych alkoholem.

Zatrucia przypadkowe stanowią niewielki odsetek zatruc alkoholem wśród dzieci i dotyczą najniższej kategorii wiekowej.

Piśmiennictwo

1. Danielsson AK, Wennberg P, Hibell B, Romelsjö A: Alcohol use, heavy episodic drinking and subsequent problems among adolescents in 23 European countries: does the prevention paradox apply? *Addiction* 2012; 107: 71-80.
2. Szymańczak J: Dzieci z grup ryzyka. *Studia Biura Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu. Zachowania problemowe dzieci i młodzieży*. Warszawa 2009; 17: 114-116.
3. Wojtyński B, Stokwiszewski J, Goryński P et al.: Sytuacja zdrowotna ludności Polski. *Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny*. Warszawa 2008: 189-192.
4. Pawłowska-Kamieniak A, Mroczkowska-Juchkiewicz A, Gołyska D, Pac-Kożuchowska E: Analiza społeczno-kliniczna przypadków upojenia alkoholowego u dzieci. *Problemy Higieny Epidemiologicznej* 2011; 92: 692-694.
5. Kamińska H, Zachurzk-Buczynska A, Gawlik A, Małecka-Tendera E: Acute alcohol intoxication among children and adolescents admitted to the Department of Pediatrics, Pediatric Endocrinology and Diabetes, Medical University of Silesia, Katowice during 2000-2010 – preliminary study. *Przegląd Lekarski* 2012; 69: 777-780.
6. Siniewicz K, Sysa V, Chruślińska E et al.: The increasing problem of alcohol abuse

in children and adolescents from environment of Lodz. *Przegląd pediatryczny* 2006; 4: 273-276. **7.** Olański W: Pijane i odurzone dzieci. *Medyk Białostocki* 2009; 78-79-80: 7-9. **8.** Gallimberti L, Chindamo S, Buja A, Forza G: Underage drinking on Saturday nights, sociodemographic and environmental risk factors: a cross-sectional study. *Substance abuse treatment, prevention and policy* 2011; 6: 15. **9.** Bellis M, Hughes K, Morleo M, Tocque K: Predictors of risky alcohol consumption in schoolchildren and their implications for preventing alcohol-related harm. *Substance abuse treatment, prevention and policy* 2007; 2: 15. **10.** Grunbaum JA, Kann L, Kinchen SA et al.: Youth risk behavior surveillance – United States, 2001. *Morbidity and mortality weekly report. Surveill Summaries* 2002; 51: 1-62. **11.** Hulse GK, Robertson SI, Tait RJ: Adolescent emergency

department presentations with alcohol or other drug related problems in Perth, Western Australia. *Addiction* 2001; 96: 1059-1067. **12.** White V, Hayman J: Report: Australian secondary school students' use of alcohol in 2005. Centre for Behavioural research in cancer Institute the cancer council Victoria; 2006. **13.** Bukstein OG, Trunzo AC: Alcohol use disorder in adolescents. *Minerva Pediatrica* 2005; 57: 7-20. **14.** Kotwica M: Analiza przyczyn ostrych zatruc u dzieci w Łodzi w latach 1991-1995. Praca doktorska, Instytut Medycyny Pracy, Łódź 1999. **15.** Sierosławski J: Narkotyki i narkomania w Polsce: trendy w rozwoju zjawiska. Raport (JPIN), Warszawa 1999: 4-38. **16.** Pitkanen T, Lyyra AL, Pulkkinen L: Age of onset of drinking and the use of alcohol in adulthood: a follow-up study from age 8-42 for females and males. *Addiction* 2005; 100: 652-661.

nadesłano: 09.12.2013

zaakceptowano do druku: 30.12.2013

Adres do korespondencji:

*Przemysław Tomasik

Zakład Biochemii Klinicznej P-A IP UJ

ul. Wielicka 265, 30-663 Kraków

tel.: +48 (12) 658-06-81

e-mail: p.tomasik@uj.edu.pl